

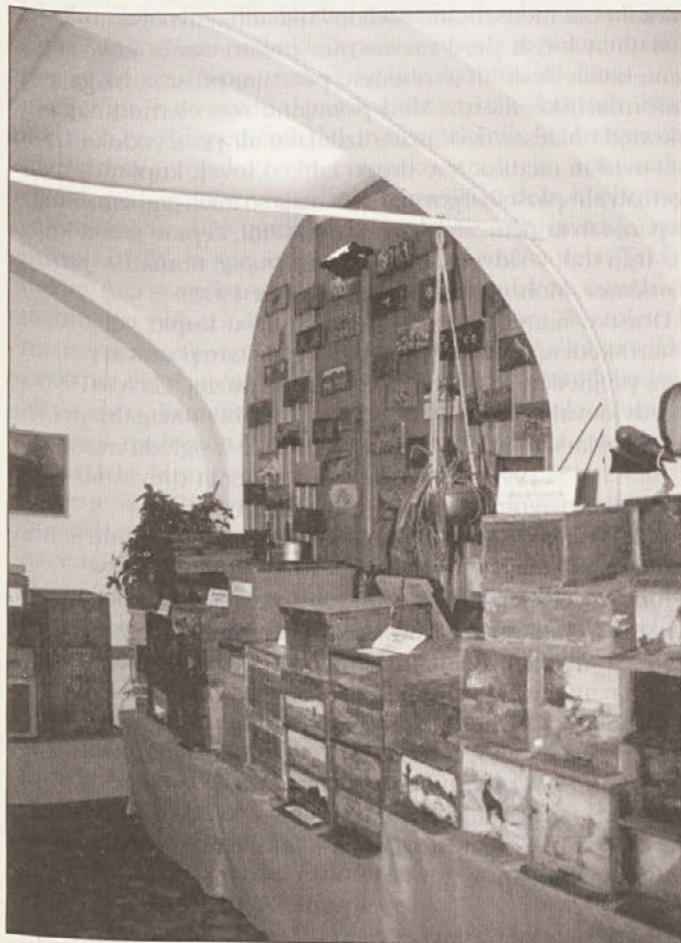
Alojz Angerer

ČEBELARSKI MUZEJ V KOŽENTAVRI

V ZAČETKU JE BILA MEDLA IDEJA

Vaška skupnost v Kožentavri, občina Borovlje (Koroška), je leta 1994 na nekem sestanku ugotovila, da trenutno ni nobenega perečega problema v vasi, pa tudi nobene posebne naloge, ki bi vaščane spodbujala k skupnemu delu. Takrat se je porodila zamisel: Lotimo se v vasi skupaj čebelarstva! Prepričajmo ljudi, da je čebelarstvo potrebno in koristno, učimo jih čebelariti in skrbimo za združeno prodajo medenih izdelkov. Ker se nobeden od odbornikov ni spoznal na čebele in ker so bili v vasi samo trije čebelarji, so stopili do priznanega čebelarja v Celovcu, Ernst Fuchs, upokojen uradnik in dolgoletni čebelar, se je spomnil ogroženosti čebelarstva in nekdanjega pomena "Krajske čebele" na Koroškem. Predlagal jim je ustanoviti koroški center čebelarstva, društvo za vzrejo matic Krajske čebele in prodajo le-teh. Takoj so najeli zapuščen hlev sredi vasi (5x7m, zidan, obokan strop), ga izpraznili in počistili. Vsak je začel iskati informacije o čebelarjenju in zbirati ustrezne predmete v ožji in širši okolici, ustanovili so *Muzejsko društvo Carnica Kožentavra* in vsak član je prispeval iz svojega žepa lepo vsoto denarja za prve potrebe društva.

MUZEJSKO DRUŠTVO IN ČEBELARSKI MUZEJ

Čebelarški muzej v Kožentavri, Avstrija.
Foto: Alojz Angerer, maj 1996.

Ker ni bilo upanja, da bi jih občina ali dežela znatno podprli, so izkoristili pristop Avstrije k Evropski Uniji, tam predložili mednarodni projekt za zaščito "Krajske čebele" in si tako zagotovili lepo denarno osnovo za petletni program. Na njihovo pobudo je 8. 5. 1994 nastal ICBP - *International Carniolica Been Protection* - mednarodno društvo za zaščito domače čebele. Člani so čebelarstva združenja iz Furlanije, Slovenije, Hrvaške, Madžarske in Avstrije.

Poleg tega je iz preproste vaške iniciative v najkrajšem času nastal lep muzej, ki so ga odprli maja 1995. Ni samo pomemben center za razvoj čebelarstva, ampak predvsem vsebuje bogato zbirko čebelarstevskih predmetov, ki so velikega etnološkega pomena. Mala etnološka zbirka nam daje ogromno informacij o začetkih pridobivanja medu, o razširjenosti domače čebelje podvrste *Apis mellifica Carniolica*, ali kot tukaj pravijo, *Carnica*, o razvoju čebelarstva na Koroškem in o pomenu čebelarjenja. Domačini so hkrati nabrali neverjetno količino zanimivih predmetov, med njimi približno 150 poslikanih panjskih končnic, predvsem domačih, različne oblike panjev in zanimive izdelke iz voska. Pred vhodom so postavili kiosk, kjer prodajajo med in medene izdelke, pa tudi knjige o čebelarstvu in drugo.

V začetku so prišli domačini iz okolice in tisti, ki so ob ljubeljski cesti slučajno videli opozorilni napis. Sčasoma so organizirali obisk šolskih razredov, študentov pedagoške akademije in učiteljev. Letos je mali muzej odprt že vsak dan od 15. do 19. ure. V njem je vedno nekdo, ki obiskovalcem strokovno predstavi razstavljeno zbirko.

Na zelo omejenem prostoru so izkoristili vsak kotiček. Na začetku obhoda na kratko predstavijo zgodovino čebelarstva od Egipčanov in Rimljanov (najdbe na Koroškem!) prek srednjega veka do danes. Sledi zbirka orodja za čebelarstvo in prikaz razvoja oblik panjev - od slamnatih in pletenih do lesenih, kmečkih ali tako imenovanih *Kočuhenskih* iz domačega obrtništva. Na različnih panjih je poslikana čelna deščica (na Koroškem jim pravimo *čelnice*), na steni je še posebej zbrano lepo število najlepših koroških poslikanih čelnic. Ob zadnji steni prostora je zanimivost, ki je verjetno edinstvena:

v izdolbljenem drevesnem deblu sta naseljena dva roja čebel. Sprednja odprtina pelje skozi okno na prosto, zadnja stena je steklena in obrnjena proti gledalcu. Cela stran je še pokrita z lesenimi vrati, ki jih je mogoče odpreti, kadar hoče kdo čebele opazovati. Ob drugi podolžni steni je razstavljena zbirka različnih centrifug, miza z voskom in voz - lojtnik, s katerim so vozili čebele v panjih na pašo v gozd ali v hribe.

Čebelarški muzej v Kožentavri, Avstrija.
Foto: Alojz Angerer, maj 1996.

Sredi prostora so postavljene razstavne omare s steklenimi stenami, ki prikazujejo različna področja čebelarstva, literaturo o čebelarstvu, razvoj izvoza matic iz Koroške in Kranjske v svet, posode za hranjenje medu, zbirko predmetov z naslovom *Čebele in vera* in zbirko predmetov iz čebeljega voska. Na koncu obhoda oziroma takoj pri vходу v prostor je postavljen vzoren "koroški čebelnjak". Blizu muzeja, onstran ceste, pa stoji pristni stari čebelnjak z različnimi zanimivimi panji.

Čebelarški muzej v Kožentavri, Avstrija.
Foto: Alojz Angerer, maj 1996.

Razmeroma majhen prostor je natrpan z najrazličnejšimi predmeti, ki so postavljeni zelo nepregledno in so skoraj brez napisov. Že res, da razstavni prostor v drugem letu obstoja še ni docela urejen. Vendar bi vsaj h glavnim skupinam nujno morali postaviti napise. Tudi kataloga oziroma seznama razstavljenih predmetov ni; pripravljajo sicer prospekt za propagando, a še ni odločeno, v kakšni obliki in v kolikšnem obsegu. Predvideno pa je, da bo štirjezični - nemško-slovensko-italijansko-angleški. Te pomanjkljivosti, ki so resda začasne, rešujejo s tem, da je vedno na razpolago strokovno vodstvo. Osebe muzeja zelo obširno razlaga pomen in vsebino zbirke, veliko pripoveduje o čebelah in čebelarstvu ter obogati razlago z zanimivimi podrobnostmi, predvsem iz kmečkega življenja in dela sedanjih čebelarjev.

Slovenskemu obiskovalcu pade v oči, da se skrbno izognejo vsakršnemu, še najmanjšemu namigu o slovenstvu v zvezi s čebelarstvom na Koroškem. Na vprašanje, kakšne zveze ima društvo, na primer, s čebelarškim muzejem v Radovljici, je bil odgovor: "Nimamo nič proti, če hočejo oni priti v stik z nami." V Sloveniji velja *Apis mellifera Carniolica* za kranjsko čebelo, *kranjico*. Tu jo imenujejo *Carnica* in trdijo, da je njena domovina prav domači Rož, od koder naj bi jo kupovali Kranjci in Furlani.

Pri panjskih končnicah nikjer ni niti sledu o kakšnem slovenskem napisu ali izviru na slovenskih tleh, čeprav je "poslikava panjskih končnic vezana na slovenska tla in je drugod le izjema", kot piše Gorazd Makarovič (*Poslikane panjske končnice*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1962). Zaradi teh mnogovrstnih strokovnih povezav med Koroško in Slovenijo pa tudi zaradi pričakovanih in zaželenih številnih obiskovalcev iz Slovenije, in ne samo zaradi dvojezičnega ozemlja, bi moralo biti medsebojno sodelovanje intenzivnejše.

Majhen kiosk pred razstavnim prostorom je nov, zbit iz smrekovih desk, in je obenem prodajni prostor, blagajna in informacijsko mesto. Med ponujano robo žal ne najdemo skorajda ničesar iz domače izdelave ali proizvodnje. Izjemi sta med in medica. Vse drugo lahko človek kupi tudi v drogerijah ali splošnih trgovinah. 15. maja so imeli eno samo knjigo o panjskih končnicah (samo v nemščini, čeprav je ista knjiga na trgu tudi v slovenščini: *Helmut Kropf, Poslikane panjske končnice*, Mohorjeva založba, Celovec 1992).

Društvo namerava v doglednem času kupiti večji objekt (stari skedenj) nedaleč od sedanjega in tam postaviti bolj urejen, pregleden in obsežen čebelarški muzej. Za leto 1996 so predvidevali naslednje prireditve, ki naj bi pomagale spodbujati čebelarstvo in pritegniti obiskovalce k ogledu muzeja:

16. - 19. 5. 1996 - Postavitev vzdolbljenih drevesnih debel kot prikaz prvotnega pridobivanja medu.

1. 6. Postavitev koroškega čebelnjaka v parku gradu Schönbrunn na Dunaju.

Junij - Začetek akcije *Botrstvo za čebelji panj*. Vsak lahko pri nekem čebelarju na Koroškem prevzame skrb za en panj čebel, pomaga pri delu in za to dobi med iz "svojega" panja. S tem nameravajo vzbuditi zanimanje za čebelarstvo.

23. - 27. 8. *Carnica-Tage (dnevi) 1996 v sodelovanju s Avstrijsko čebelarstvo zvezo: tečaj o čebelarstvu, o potovanju s čebelami in o prodaji medenih proizvodov.*

22. - 26. 9. - Udeležba na kongresu Nemške in Avstrijske čebelarstvo zveze na Dunaju, na sejmišču razstava predmetov iz lastne zbirke.